

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Бурятия

ГБОУ "Кижингинская школа-интернат СОО""

РАССМОТРЕНО

Руководитель МО ГЦ

Жанаева Б.Э.
от «30» августа 2024 г.

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора

по УВР

Потапова И.И.
от «30» августа 2024 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор школы

Шойдоков Б.Н.
от «30» августа 2024 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Бурятская литература»

для обучающихся 10-11 классов

Автор: Абидуева Л.Н., учитель бурятского языка и литературы

село Кижинга 2024

ТАЙЛБАРИ БЭШЭГ

Тус программа гүрэнэй Федеральна стандарт, Буряад Республикын Һуралсалай болон эрдэм ухаанай министерствын туршалгын программа дээрэ үндэһэлэгдэнэ. Буряад дунда һургуулида түрэлхи литература Һуралсалай предмет болгогдожо, үзэгдэжэ байдаг гээшэ. Буряад литература үзэлгэ болбол имагтал образоор харуулдаг дээрэһээ Һурагшадые арад зондоо үнэн сэхээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ удха шанартай.

Түрэлхи литературыын программа тематическа принципэй үндэһэн дээрэ байгуулагдаба. Эндэ арадай аман зохёолнууд, буряад литература сооһоо удхын ба байгуулалтын талаар Һурагшадай ойлгосо, мэдэсэдэ таарамжатай уран һайханай зохёолнууд шэлэгдэн абтажа, тайлбарилан уншахаар, шудалан үзэхөөр хараалагдаба. Эдэ зохёолнууд хадаа түүхын үе сагтай, арад зоной үйлэ хэрэгтэй, түүхэтэй, түрүү хүнүүдэй дүрэтэй сэхэ холбоотой юм.

Литература ахамад классуудта заахадаа, бүхы хүн түрэлтэнэй түүхын бодото ушарнуудай хоорондохи холбоондо, проблемэнүүдтэ, илангаяа моральна удхатай асуудалнуудые тобойлгон илгажа, Һурагшадай анхарал хандуулха байна. 10-11-дэхи классуудта литературыын курс монографическа ба обзорно темэнүүдые үзэхөөр хараална. Тиимэһээ Һурагшад буряадайнгаа элитэ уран зохёолнуудтай танилсаха аргатай, тэдэнэй литературыын хүгжэлтэдэ ямар Һуури эзэлдэг, ямар онсо удха, шанар оруулһые ойлгожо абана. Эндэ литературна тип, литературна шэглэл, арадша ёһо реализм гэһэн литературыын гол уран методтэй танилсажа шудална. Литературна ойлгосонуудые удаа дараалан, шата шатаарнь, хоорондонь холбоотойгоор Һурагшадай ухаанда бүрилдүүлхэ юм.

ҺУРАЛСАЛАЙ ПРЕДМЕДЭЙ ТОДОРХОЙЛОЛГО

X-XI классуудай буряад литературыын программа соо арадай аман зохёолһоо, уран зохёолшодой зохёолнуудһаа эхилээд, литературно-удаа дараалһан гол ёһо баримталан, мэдээжэ зохёолшодой эрхим һайн зохёолнууд, зохёолнуудһаа хэһэгүүд тус классуудай Һурагшадай һаһанда, ойлгосо мэдэсэдэ тааруулагдан шэлэгдэн абтажа оруулагдаба. Тус классуудта табигдаһан зорилгонуудые хүсэдөөр бэелүүлхын тула литература заалгада хэрэглэгдэдэг арга онолнуудые зохёохы шанартайгаар нарижуулан һайжаруулха, Һуралсалай гол түхэл (формо) болохо хэшээлэй хажуугаар лекци, семинар, хөөрэлдөөнүүдые, практикум, консультац г. м. хэрэглэлсэхэ байна.

Программа соо оруулагдаһан зохёолнууд булта Һурагшадаар уншагдаха, удаань шэнжэлэгдэхэ зэргэтэй. Тэрэ тоодо уран зохёолшын ажал ябуулга, зохёохы зам, тэрэнэй Эхэ орондоо үнэн сэхэ, бээ үгэнги, үндэр мэдэрэлтэй байһаниинь зохёолойнь текст шудалан, зүб мүрөөр бодомжолходо, удхыень ойлгоходо туһалха юм. Уран зохёолнуудые шэнжэлхэдээ, Һурагшад буряад литературыын баялигтай, түрэл арадайнгаа сэдхэл ухаанай хүгжэлтэтэй, литературыын хүгжэлтын ёһо гуримтай, түхэлнүүдтэй (формонуудтай) танилсана, литературна теорёор мэдэсэнэ үргэдэнэ, зохёолнуудай удха гүнзэгыгөөр ойлгожо абана, гоё һайхание ойлгохо талаар хүмүүжэнэ. Хэшээлнүүдтэ ба хэшээлһээ гадуурхи хүдэлмэридэ “Байгал” журналда, “Буряад үнэн” газетэдэ гаража байгаа ниитэ зоной һаналай талаһаа һайшаагдаһан мүнөөнэй уран зохёолнууд, публицистикэ үргэнөөр хэрэглэгдэхэ

Класс бүхэнэй программада Һурагшадай аман ба бэшэмэл хэлэлгэ хүгжөөхэ хүдэлмэри үгтэнэ. Эдэ хүдэлмэри зохёол үзэлгэтэй нягта холбоотой байжа, Һурагшадай ухаалдин бодомжолхо, уранаар ба удха зохилдоотойгоор бодомжолхо шадабариинь хүгжөөхэ, гоё һайхание ойлгохо мэдэрэлыень нарижуулха, уран зохёолнуудые шэнжэлхэ, сэгнэхэ шадабаритай болгохо юм. Аман гү, али бэшэмэл хүдэлмэрийн урда тээ заатагүй бэлэдхэлэй Һургалгын хүдэлмэри үнгэргэхэ

хэрэгтэй. Эндэ буряад хэлэ үзэлгэдэ бүрилдүүлэгдэһэн хурагшадай мэдэсэ, шадабари ба дадалгада багша түшэглэхэ байна.

БУРЯАД ЛИТЕРТУРА ЗААЛГЫН ЗОРИЛГОНУУД

- Хурагшадта түрэлхи литература шудалан үзүүлхэдээ, буряад хэлэнэйнгээ баялигтай гүнзэгыгөөр танилсуулха, найнаар хэлүүлдэг, уншуулдаг, бэшүүлдэг болгохоһоо гадна, буряад арадайнгаа ажабайдал, түүхэ, заншал, зан абари үзэжэ байгаа зохёолнууд дээрэ үндэһэлэн, найнаар ойлгуулха, ухаан сэдхэлдэнь шэнгээхэ, манай обществын ёһото эрхэтэн болгон хүмүүжүүлгэ болоно.
- Хурагшадые уран зохёол абьяастайгаар уншаха дуратай, ходохойгоор, тодо зүбөөр уншаха шадабариинь хүгжэхэ, уншанан зохёолоо ухаандаа буйлуулан, удхыень зүбөөр элирүүлэн ойлгодог, һонирходог болгохоһоо гадна, хурагшадай зохёол шудалан, шэнжэлэн үзэхэ эхин дадалнуудые бүридүүлхэ, түрэлхи литература тухайгаа юрэнхы мэдэсэтэй болгохо гэһэн зорилгонуудые табина.
- Арадай түүхэдэ, уран зохёолшын зохёол соогоо харуулһан үе сагта, арад зоной ажал хүдэлмэриинь аша туһада, үйлэ хэрэгтэ, ёһо заншал, гуримда хурагшадай анхарал хандуулха.
- Олонийтын ажабайдал тухай ойлгосыень саашань үргэдхэхэ, мэдэсыень гүнзэгырүүлхэ, хурагшадай зан заншал, сэдхэл ухаа, бодол хүсэл зүбөөр, даамайгаар бүрилдүүлхэ.
- Түрэл арадайнгаа хэлэдэг үндэһэн хэлые найнаар шудалжа, хүнэй ойлгохоор, тодо һонороор хэлүүлжэ хургаха шухала.
- Хурагшадые түрэхэн нютаг ороноо найнаар мэдэхээрнь, дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, ажабайдалай үзэгдэлнүүдэй, нютагайнгаа байгаалиин гоё һайхание зүбөөр сэгнэдэг хүн болгожо хургаха юм.
- Түрэхэн эхэ эсэгээ, аха зоние хүндэлхэ гэһэн арадай һайн һайхан заншалые хүндэлжэ баримталха дадалтай болгохо.

БУРАЛСАЛАЙ ТҮСЭБТЭ «БУРЯАД ЛИТЕРАТУРА» ПРЕДМЕДЭЙ ЁУУРИ

“Буряад литература” үзэлгэдэ 10 – 11 классуудта 136 саг хараалагдана:

10 класс – 68 саг (неделиин 2 саг);

11 класс – 68 саг (неделиин 2 саг).

БУРАЛСАЛАЙ ПРЕДМЕДЭЙ УДХА

10 класс

XVIII-XIX зуун жэлнүүдэй түрэл буряад уран зохёолой бүридэлгэ

XVIII-XIX зуун жэлнүүдэй түрэл буряад уран зохёолой бүридэлгэ

Оюун ухаанай зохёолнууд

Үльгэрэй далай. Бисачи хүбүүн тухай зүйл. Данжила гэжэ нэрэтэй гэрэй эзэн тухай зүйл.

Буряадай түүхэ бэшэгүүд

В. Юмсунов. Хориин 11 эсэгыг уг изагуурай түүхэ. Д.-Ж. Ломбо-Цэрэнов. Сэлэнгын монгол буряадуудай түүхэ. Ц. Сахаров. Баргажан буряадуудай түүхэ бэшэг

XX зуун жэлэй эхин үеын түрэл буряад уран зохёол

Б. Б. Барадин. Доржо Банзаров тухай шүлэг.

Ерэнсэй ехэ үбгэн. Сагай дүрбэн уларил

XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл буряад уран зохёол

Солбонэ Туяа. “Сэсэгтэ тала”. “Город”. “Сэсэг”. “Ангар”

Б. Б. Барадинай зохёохы болон эрдэм шэнжэлхэ ажал. Сэнгэ баабай.

Ж. Т. Тумунов. Сэсэгмаа

Н. Г. Балдано. Энхэ-Булад баатар. Н. Г. Балданогой намтар, зохёохы зам тухай мэдээн. “Энхэ-Булад баатар” гэжэ драматическа поэмын ilyгэр домогой удхаһаа дулдыдан бии бололго. Зохёолой гол герой Энхэ-Булад баатарай инэн хэрэгэй тилэд хардуулалга. Тэрэнэй эхэ нютаг, арад зонойнгоо сїлестэ байдалай тїлєє тэмсэлдэ харуулһан баатаршалга. Драмын ийлэдэгшэ нюурнууд. Зохёол соо харуулагдаһан хархис шэрїйн, харатан һинэн ıгы болохо, сїлестэ жаргалта байдал заатагїй мандаха гэһэн удха. Литературна теори: драматическа поэмэ, тэрэнэй шэнжэ шанар.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үєын түрэл буряад уран зохёол.

Дайнай үєын шүлэглэмэл уран зохёол

Ц. Зарбуев. «Нарһан». Д. Мадасон “Хабар”, “Алта мүнгэнһөө үнэтэй адха хара шорой.”

Дайнай үєын үргэлжлһэн уран зохёол

Ж. Т. Тумунов. Наранай орохо зүг тээшэ. Офицерэй дэбтэрһээ.

Ц. Н. Номтоев. Сталинград шадарай агууехэ тулалдаан. Д. Д. Хилтухин. Солдадай ном

Дайнай үєын зүжэглэмэл уран зохёол

Х. Н. Намсараев. Тайшаагай ташуур. Х. Намсараевай намтар, зохёохы зам тухайнь мэдээн. “Тайшаагай ташуур” драма, XIX зуун жэлэй дїшэ гаран онуудта хориин буряадуудай тїїхэдэ болоһон ушар баримтада бзшэгдэһэниинь. Ноёд, баяд, ламанарай хоорондоо засаг, зєєри, албата зоноо буляалдажа, хорото бодол. хомхой сэдхэлээ элишэлжэ байһыень харуулалга (Николай Дымбылов, Тарба Жигжитовэй дїрэнїїд). Арад зоной ядаралта байдал зураглаһаниинь, ангийн тэмсэлэй эршэтэй боложо байһаниинь (Гоншог їбгэнэй дїрэ). Драма соохи гол нюурнуудай (Дымбыловэй, Гїрэмбэ ламын, Гоншогой, Жигжитовэй) хэлэнэй онсо илгаанууд. Литературна теори: буряад уран зохёолой арадша ёһо.

XX зуун жэлэй 2-дохи хахатай түрэл буряад уран зохёол

Ж. Т. Тумунов. Нойрһоо һэриһэн тала. Ж. Тумуновай намтар, зохёохы зам тухайнь мэдээн. “Нойрһоо һэриһэн тала” романай гол темэ. Роман соохи дїрэнїїд. А. Петров Н. Бороев, П. Базаров ба бусатай олоной хэрэгэй тїлєє оролдоһониинь, тэдэнэй һайхан сэдхэл. Дэлгэр Доржиевай дїрэ. Эхэнэрнїїдэй дїрэнїїд: Сэсэгмаа, Рэгзэд, Янжима, Должод, Тапхаев, Шодон, Тоһото болон бусатай дїрэнїїд. Романай типическэ дїрэнїїдые зураглалга. Ниитын зоной байдал хинэй єєрынь ябадал хоёрой хоорондохи орёо харилсаае инэн зїбєєр шиидхэлгэ. Литературна теори: реализм, тэрэнэй буряад литературада тогтонижоһон тухай.

Х. Н. Намсараев. Үүрэй толон. Х. Намсараев — буряад совет литературын индэһэ һуури табигшадай нэгэн. Зохёолнууд тухайнь тобшо мэдээн. Роман соо революциин урдахи буряад ниитэ зоной байдал їргэнєєр харуулагдаһаниинь. Зохёол соо зураглагдаһан ангинуудай олон янзын тїлєєлэгшэнэрэй дїрэ. Цыремпилэй дїрэ. Буряад, ород ажалшадай дїрэнїїд. Эдэнэй їзэл бодолой хїгжэлтэ. Хэлэнэй уран аргууд. Авторай уранаар зохёон бэшэхэ шадабари. Литературна теори: литературын арадша ёһо.

Ч. Ц. Цыдендамбаев. Түрэл нютагһаа холо.

Ч. Ц. Цыдендамбаев. Холо ойрын түрэлнүүд

А. А. Бальбуров. Зэдэлээтэ зэбэнүүд. А. Бальбуровой зохёохы зам тухай мэдээн. “Зэдэлээтэ зэбэнүүд” гэһэн роман соо урданай байдал харуулһаниинь. Хасанга нютагай хүнүүдэй дүрэнүүдые дэлгэрэнгыгээр харуулһан тухай хөөрэлдэхэ (Ута Мархаас, Дагба, Мархансай ба бусад). Интеллигенциин түлөөлэгшэ Михаил Дорондоев (Ханта Дорондоев, Пилай ба бусатай дүрэнүүд).

Ж. Б. Балданжабон. Сэнхир хаданууд. Ж. Балданжабоной намтар, зохёохы зам. “Сэнхир хаданууд” роман соо мїнєє їєын арадай байдал харуулагдаһаниинь. Юрын колхознигуудай мэргэжэл, оролдосотой ажал, һонор ухаае Даржаа ахайн дїрєєр харуулалга, залуу ажалшадай эдэбхитэ їїсхэл, эршэ зориг (Хорло, Ыржэн, Балма). Инэн ажал, нїхэдэй туһаламжа хинэй зан абари һайжаруулжа шадаха хїсэн байһаниинь. (Аюурай дїрэ). Роман соо хїдєє ажахыда їзэгдэһэн дутуу дундануудые элишэлэлгэ, тэрэниие заһаруулхын тїлєє хэгдэжэ байһан ажал харуулалга.

Д. З. Жалсараев. Газар дэлхэйн дуунууд. Д.З.Жалсараевтай намтар ба зохёохы зам тухай мэдээн. “Газар дэлхэйн дуун” гэжэ гушан гурбан шүлэгтэй баглаа (цикл) соо Буряад оронойнгоо хубилалтануудые үргэнөөр (нютагайнгаа байгаалиин нюруу, үнгэ шарай, ажалай багажа (оньһон техникэ, гэрэй байдал, ажамидарал гэхэ мэтые) шүлэгэйнгөө дүрэ болгожо харуулһаниинь. Энэ циклэй шүлэгүүд соо публицистическэ үгын ба оньһон үгын байгуулгануудые хэрэглэһэниинь. Шүлэг соохи үндэр дээдэ бодол, уран аргууд.

Н. Г. Дамдинов. Эсэгын нэрэ. Шэлдэй занги тухай дуун

Д. А. Улзытуев. Ая ганга. Баруунай баруун эрьедэ. Захья. Энэ дэлхэйгээ түхэрээлүүлэн дуулааб...

Д. А. Улзытуевтай зохёохы зам тухай мэдээн. “Ая ганга” гэжэ арбан табан шүлэгтэй цикл соогоо буряад арадай шэнэ байдалаар, һайхан нютаг ороноороо сэдхэлээ хүдэлгэн, поэдэй омогорхожо байһаниинь. Арадай аман зохёолой шүлэг зохёолгодо нүлөөн тухай. Шүлэгшэ болоходоо, арадай аман зохёолһоо поэдэй һургаал абаһаниинь.

Н. Ш. Нимбуев. Шүдэрлэгдэһэн сахилгаан

11 класс

Бурад уран зохёолой хүгжэлтын шатанууд

Буряад уран зохёолой хүгжэлтын шатанууд

XX зуун жэлэй буряад удха зохёол

XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл буряад уран зохёол

Б. Барадин. Ехэ удаган абжаа (гурбан үйлэтэй, арбан хоёр үзэгдэлэти зүжэгһөө хэһэгүүд)

XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай буряад уран шүлэг

Б.Б. Базароной уран һайханай юртэмсэ. Улаалзай

Ц. Цымпилоной уран һайханай юртэмсэ. Буряад басаганда.

Поэдүүдэй творческо зам. Шүлэгүүдэй анализ хэлгэ. Шүлэгэй онсо, удха, уран аргууд, хүмүүжүүлгын тала. Буряад шүлэгэй гражданска болон лирическэ аялгатай болоһон тухай хөөрэлдэхэ.

XX зуун жэлэй 2-дохи хахадай түрэл буряад уран зохёол

Буряад уран зохёолой алтан жасада ороһон романууд

Туужануудай байгуулга, шиидхэхэ асуудалнууд

Ёһо журамай асуудалнуудта хандаһан хөөрөөнүүд

Ч.Цыдендамбаев. Буряад басаган. Ч.Цыдендамбаевтай творческо зам тухай мэдэсыень үргэдхэхэ.

Эхэнэр хүнэй хуби заяан тэрэ үедэ ямар байһан тухайнь хөөрэлдэхэ. Хүнэй нэрэ дээрэ үргэн, тэрэнэй сэдхэлэй байдал харуулһан зохёолнуудай нэгэн гэжэ элирүүлхэ.

Д. О. Батожабай. Төөригдэһэн хуби заяан. Д.-Р.Батожабай-драматург, прозаик намтар ба зохёохы замтухай мэдээн. Роман соо XIX зуун жэлэй эсэсэй үеын байдал харуулалга, сатирическэ зураглалнууд, сюжетэйнь һонирхолтой ушаралнууд тухай хөөрэлдэхэ. Роман соо зуун жэлэй эсэсэй үеын байдал харуулалга. Самбуу, Шобдог ба бусад буряад, түбэд ламанарай дүрэнүүд. Аламжын, Шара Дамбын, Галсанай, Буладай дүрэнүүд. *Литературна теори*: трилоги тухай ойлгосо

Ц-Ж. Жимбиев. Гал могой жэл. Ц-Ж. Жимбиевэй зохёохы зам тухай мэдээн. Батажаб хүбүүнэй гэр бүлынхидэй дүрэнүүд. Зохёол соо дайнай үеын ара талын байдал харуулалга. Дайнай үедэхи колхозой байдал зураглалга, хүн бүхэнэй — үбгэд, хүгшэд, үхибүүдэй — эдэбхитэй ажал. Батажаб хүбүүнэй дүрэ. Романай байгуулга. Авторай лирическэ дүрэ. *Литературна теори*: зохёол соохи хөөрэгшэ нюур.

С. С. Цырендоржиев. Үүрэй солбоной гоё гээшэнь.

А. Ангархаев. Мінхэ ногоон хасуури.

А. Ангархаевтай зохёолнууд тухай тобшо мэдээн. Хидеэ нютагай мінее ёеын зоной ажахы, ажал хидэлмэри харуулһан зохёол. Залуушуулай хидеэ нютагтаа ажаллаха гэжэ шиидэлгэ. Үнэн сэдхэлтэй хинид. Наһатай зоной бодол сэдхэлдэ хуушанай шажан номнолой зийлнiidэй худхаралдан, ябадалдань һаад татажа байһаниие шiiмжэлһэниинь. Мэдэгмаа, Дэбшэн, Цезарь,

Ханда, Дулма, Шаралдай. Ломбо болон бусадтай тус тустаа мінхэ шанартай найн найхан юумэ олохоёо оролдоһониинь. Хидеегэй зоной ябадалда изэгдэһэн муу зийлнүүдые сатирын хисеер зохёол соо шиймжэлэлгэ. Геройн еерынгее ябаһан ябадал, хэрэг, зориг тухайгаа бодомжолһондо уран зохёолшын психологическа ба социальна тайлбари илгэлгэ.

Б. Ябжанов. Нулимса

XX зуун жэлэй 2-дохи хахадтай түрэл буряад уран шүлэг

Ц.Ц. Дондогойн уран найханай юртэмсэ. Эхэ тухай хоёрдохи поэмэ

Л.Д. Тапхаев. Дүрбэн сэсэг

Мүнөө үеын түрэл буряад уран зохёол

Мүнөө үеын буряад үргэлжэлһэн зохёолой уран найханай юртэмсэ.

Д.О.Эрдынеевэй уран найханай юртэмсэ. Үйлын үри

А. Г. Лыгденов. Морин хуур. Үншэн

Ч. Ц. Гуруевай уран найханай юртэмсэ. Туһалха хэрэгтэй

Д. А. Дылгыровой уран найханай юртэмсэ. Сэдьхэлэй гуниг

Буряад зүжэглэмэл зохёол, тэрэнэй хүгжэлтэ

М. Ж.Батоинай уран найханай юртэмсэ. Таршаа Намжалай түүхэ. Юртэмсын гурбан сэсэшүүл

Б.-М. Пурбуевай уран найханай юртэмсэ. Эрхэхэ наран-I. Эрхэхэ наран-II.

Мүнөө үеын буряад уран шүлэг

Г.Ж. Раднаевагай уран найханай юртэмсэ. Түрэлгын зоболон

А.Л. Ангархаев. Би шулуунби

Б.С. Дугаров. Түрэлхидэйм хэлэн, хүлисөөрэй

Г.Х.Базаржапова-Дашеева. Үеһөө үедэ залган

М. Р. Чойбонов. Минии нүхэд-амиды бурхад. Наһанайм табисуур

БУРЯАД ЛИТЕРАТУРААР ЫУРАЛСАЛАЙ ДҮНГҮҮД

Һурагшад иимэ личностнэ дүнгүүдые харуулха еһотой:

- түрэлхи литература тухайгаа юрэнхы мэдэсэтэй болохо;
- һурагшад түрэлхи литература шудалан үзэхэдөө, буряад хэлэнэйнгээ баялиг гүнзэгыгөөр мэдэхэ болохо;
- найнаар хэлэдэг, уншадаг, бэшэдэг болгохоһоо гадна, буряад арадайнгаа ажабайдал, түүхэ, заншал, зан абари үзэжэ байгаа зохёолнууд дээрэ үндэһэлэн, найнаар ойлгохо, ухаан сэдьхэлдээ шэнгээхэ;
- һурагшад уран зохёол абьяастайгаар уншаха дуратай, ходорхойгоор, тодо зүбөөр уншаха шадабарияа хүгжөөхэ;
- уншаһан зохёолоо ухаандаа буйлуулан, удхыень зүбөөр ойлгохо, тайлбарилха;
- һурагшад зохёол шудалан, шэнжэлэн үзэхэ эхин дадалнуудые бүридхэхэ;
- һурагшад уран зохёолнуудые уншахадаа, арадай түүхэдэ, уран зохёолшын зохёол соогоо харуулһан үе саг, арад зоной ажал хүдэлмэриинь аша туһа, үйлэ хэрэг, ёһо заншал, гурим һурагшад анхаралаа хандуулха;
- олониитын ажабайдал тухай ойлгосо саашань үргэдхэхэ, мэдэсэн гүнзэгырхэ, һурагшадай зан заншал, сэдьхэл ухаан, бодол хүсэл зүбөөр, даамайгаар бүрилдэхэ;
- түрэл арадайнгаа хэлэдэг үндэһэн хэлые найнаар шудалжа, хүнэй ойлгохоор, тодо һонороор хэлэжэ һураха шухала.
- һурагшад түрэнэн нютаг орондоо дуратайгаар хүмүүжэхэ;
- ажабайдалай үзэгдэлнүүдэй, нютагайнгаа байгааалин гоё найхание зүбөөр сэгнэдэг хүн боложо һураха;
- түрэнэн эхэ эсэгээ, аха зоние хүндэлхэ гэһэн арадай найн найхан заншалые хүндэлжэ баримталха дадалтай болохо.

Һурагшадай метапредметнэ дүнгүүдын иимэ байха жэшээтэй:

- хэлэлгыншье, бэшэмэлшье мэдээнүүдые зүбөөр ойлгожо абаха;
- уншалгын хэдэн янзануудые шадаха;
- интернетһээ гү, али бэшэшье материалһаа мэдээнүүдые суглуулан бүридхэжэ шадаха;
- элдэб толинуудые, номуудые хэрэглэжэ шадаха;
- ойлгоһон материалаараа бэшэмэлшье, сээжэшье харюусажа шадаха;
- багахан элидхэлнүүдые бэлдээд, нүхэдэйнгөө урда хэлэжэ шадаха.

Предметнэ дүнгүүдын гэхэдэ:

- уран зохёолнуудые уранаар уншалга;
- амаараа ба бэшэмэлээр дамжуулха һанамжануудтаа тисэб табилга;
- үзэжэ байһан зохёолоор гү, али зохёолнуудаар зэргэсїйлһэн удхатай, шийдхэхы шэнжэтэй аман ба бэшэмэл бодомжолготой сочинени (сочинени-бодомжо), мін публицистическэ шэнжэ шанартай, бодомжолготой сочинени (сочинени-бодомжо) зохёолго;
- тусгаар даабаринуудаар очерк, публицистическэ ба литературын шїймжэлхы статья, репортаж, интервью, зураглал, рассказ мэтэ зохёохы (творческо) шанартай хїдэлмэри бїтээлгэ;
- литературын асуудалнуудаар бэшэгдэһэн статьянуудаар тезисїдые ба конспектнїдые бэшэлгэ;
- нэгэ гї, али хэдэн материалнуудай їндэһеер литературна темэдэ элидхэл ба реферат бэлдэлгэ;
- бээ даагаад уншаһан номдо, хараһан кинофильмдэ, зїжэгтэ, теле-дамжуулгада, уран зурагта, шагнаһан хїгжэмдэ рецензи бэшэлгэ.

ЫУРАЛСАЛАЙ ТЕМАТИЧЕСКА ТҮСЭБЛЭЛГЭ

10 класс

№ п/п	Программын разделнүүдэй гаршаг ба сэдэбүүд	Хараалагдаһан саг
1	XVIII-XIX зуун жэлнүүдэй түрэл буряад уран зохёолой бүридэлгэ	1
2	Оюун ухаанай зохёолнууд	1
3	Буряадай түүхэ бэшэгүүд	1
4	XX зуун жэлэй эхин үеын түрэл буряад уран зохёол	1
5	XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл буряад уран зохёол	7
6	Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үеын түрэл буряад уран зохёол. Дайнай үеын шүлэглэмэл уран зохёол	1
7	Дайнай үеын үргэлжэлһэн уран зохёол	2
8	Дайнай үеын зүжэглэмэл уран зохёол	3
9	XX зуун жэлэй 2-дохи хахадай түрэл буряад уран зохёол	37
10	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ	8
11	Классһаа гадуур уншалга	6

	Дүн хамта	68 саг
--	------------------	---------------

11 класс

№ п/п	Программын разделнүүдэй гаршаг ба сэдэбүүд	Хараалагдаһан саг
1	Буряад уран зохёолой хүгжэлтын шатанууд	1
2	XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл буряад уран зохёол	2
3	XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай буряад уран шүлэг	1
4	XX зуун жэлэй 2-дохи хахадай буряад үргэлжэлһэн зохёол	28
5	XX зуун жэлэй 2-дохи хахадай буряад уран шүлэг	4
6	Мүнөө үеын түрэл буряад уран зохёол	8
7	Буряад зүжэглэмэл зохёол, тэрэнэй хүгжэлтэ	6
8	Мүнөө үеын буряад уран шүлэг	4
9	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ	8
10	Классчаа гадуур уншалга	6
	Дүн хамта	68 саг

10 класс

№	Түсэбөөр хараалагдаһан болзор	Хэшээлэй сэдэб	Үгтэһэн саг
1	1 п.	XVIII-XIX зуун жэлнүүдэй түрэл буряад уран зохёолой бүридэлгэ Оролто хэшээл. XVIII-XIX зуун жэлнүүдэй түрэл буряад уран зохёолой бүридэлгэ	1
2		Оюун ухаанай зохёолнууд Үльгэрэй далай. Бисачи хүбүүн тухай зүйл. Данжила гэжэ нэрэтэй гэрэй эзэн тухай зүйл	1
3		Буряадай түүхэ бэшэгүүд В. Юмсунов. Хориин 11 эсэгыг уг изагуурай түүхэ. Д.-Ж. Ломбо-Цэрэнов. Сэлэнгын монгол буряадуудай түүхэ. Ц. Сахаров. Баргажан буряадуудай түүхэ бэшэг	1
4		XX зуун жэлэй эхин үеын түрэл буряад	1

		уран зохёол Б. Б. Барадин. Доржо Банзаров тухай шүлэг. Ерэнсэй ехэ үбгэн. Сагай дүрбэн уларил	
5		XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл буряад уран зохёол Солбонэ Туяа. “Сэсэгтэ тала”. “Город”. “Сэсэг”. “Ангар”	1
6		Классчаа гадуур уншалга.	1
7		Б. Б. Барадинай зохёохы болон эрдэм шэнжэлхэ ажал.	
8		Б. Б. Барадин. Сэнгэ баабай	
9		Б. Б. Барадин. Сэнгэ баабай. Зохёолой удха	
10		Х/х. “Сэнгэ баабай” хөөрөөгөөр зохёолго бэшэлгэ	
11		Ж. Т. Тумунов. Сэсэгмаа	
12		Н. Г. Балдано. Энхэ-Булад баатар	
13		Н. Г. Балдано. Энхэ-Булад баатар. Зохёолой удха	
14		Классчаа гадуур уншалга. Шоно баатар	
15		Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үеын түрэл буряад уран зохёол. Дайнай үеын шүлэглэмэл уран зохёол Ц. Зарбуев. «Нархан». Д. Мадасон “Хабар”, “Алта мүнгэнһөө үнэтэй адха хара шорой”	
16		Классчаа гадуур уншалга. Г. Ц. Дашабылов. Добын долоон хүбүүд	
17		Дайнай үеын үргэлжэлһэн уран зохёол Ж. Т. Тумунов. Наранай орохо зүг тээшэ. Офицерэй дэбтэрһээ.	
18		Ц. Н. Номтоев. Сталинград шадарай агууехэ тулалдаан. Д. Д. Хилтухин. Солдадай ном	
19		Х/х. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн тухай зохёолго бэшэлгэ	
20		Дайнай үеын зүжэглэмэл уран зохёол Х. Н. Намсараев. Тайшаагай ташуур. 1-дэхи	

		үйлэ	
21		Х. Н. Намсараев. Тайшаагай ташуур. 3-дахи үйлэ	
22		Х. Н. Намсараев. Тайшаагай ташуур. Зүжэгэй удха	
23		Х/х. Асуудалнуудта харюусалга	
24		XX зуун жэлэй 2-дохи хахадай түрэл буряад уран зохёол Ж. Т. Тумунов. Нойрһоо хэриһэн тала	
25		Ж. Т. Тумунов. Нойрһоо хэриһэн тала. Доржын Дэлгэрэй дүрэ	
26		Ж. Т. Тумунов. Нойрһоо хэриһэн тала. Дугарай Дамбын дүрэ	
27		Ж. Т. Тумунов. Нойрһоо хэриһэн тала. Табхайн Дугарай дүрэ	
28		Ж. Т. Тумунов. Нойрһоо хэриһэн тала. Зохёолой гол удха	
29		Х/х. Зохёолоор бэшэмэл хүдэлмэри	
30		Х. Н. Намсараев. Үүрэй толон	
31		Х. Н. Намсараев. Үүрэй толон. Сэдүүгэй Цыремпил	
32		Х. Н. Намсараев. Үүрэй толон. Должодой дүрэ	
33	2 п.	Х. Н. Намсараев. Үүрэй толон. Романай байгуулга	
34		Х. Н. Намсараев. Үүрэй толон. Романай удха	
35		Ч. Ц. Цыдендамбаев. Түрэл нютагһаа холо.	
36		Ч. Ц. Цыдендамбаев. Түрэл нютагһаа холо. Холын нютагта үншэрэлгэ	
37		Ч. Ц. Цыдендамбаев. Түрэл нютагһаа холо. Актова зал хүнхинэбэ	
38		Ч. Ц. Цыдендамбаев. Түрэл нютагһаа холо. Доржо Банзаровай дүрэ	
39		Ч. Ц. Цыдендамбаев. Түрэл нютагһаа холо. Романай удха	
40		Х/х. Зохёолго бэшэлгэ	

41		Ч. Ц. Цыдендамбаев. Холо ойрын түрэлнүүд	
42		Ч. Ц. Цыдендамбаев. Холо ойрын түрэлнүүд. Дуу дуулахыг хориглоhon найр	
43		Ч. Ц. Цыдендамбаев. Холо ойрын түрэлнүүд. Романай геройнууд	
44		Ч. Ц. Цыдендамбаев. Холо ойрын түрэлнүүд. Романай удха	
45		А. А. Бальбууров. Зэдэлээтэ зэбэнүүд	
46		А. А. Бальбууров. Зэдэлээтэ зэбэнүүд. Сээр	
47		А. А. Бальбууров. Зэдэлээтэ зэбэнүүд. Романай дүрэнүүд	
48		А. А. Бальбууров. Зэдэлээтэ зэбэнүүд. Хани нүхэд	
49		А. А. Бальбууров. Зэдэлээтэ зэбэнүүд. Сэхээтэнэй түлөөлэгшэд	
50		А. А. Бальбууров. Зэдэлээтэ зэбэнүүд. Романай уран найханай саг ба орон зай	
51		Х/х. Бэшэмэл хүдэлмэри	
52		Ж. Б. Балданжабон. Сэнхир хаданууд	
53		Ж. Б. Балданжабон. Сэнхир хаданууд. Даржаа үбгэн	
54		Ж. Б. Балданжабон. Сэнхир хаданууд. Балжанай дүрэ	
55		Ж. Б. Балданжабон. Сэнхир хаданууд. Романай удха	
56		Д. З. Жалсараев. Газар дэлхэйн дуунууд. Хүшөөгэй дуун	
57		Д. З. Жалсараев. Газар дэлхэйн дуунууд. Үншэн сагаан ботогын уйдан ябаһан талын дуун	
58		Класчаа гадуур уншалга. Н. Г. Дамдинов. Мүшэтэ харгы	
59		Н. Г. Дамдинов. Эсэгийн нэрэ.	
60		Н. Г. Дамдинов. Эсэгийн нэрэ. Зохёолой байгуулга	
61		Х/х. “Эсэгийн нэрэ” гэхэн поэмээр зохёолго	

62		Н. Г. Дамдинов. Шэлдэй занги тухай дуун	
63		Классчаа гадуур уншалга. Шэлдэй зангийн дуун	
64		Д. А. Улзытуев. Ая ганга. Баруунай баруун эрьедэ	
65		Д. А. Улзытуев. Захяа. Энэ дэлхэйгээ түхэрээлүүлэн дуулааб...	
66		Классчаа гадуур уншалга. Уран шүүлэгэй долгин дээрэ	
67		Н. Ш. Нимбуев. Шүдэрлэгдэһэн сахилгаан	
68		Х/х. Уншаад, үзөөд байхадаа...	

11 класс

№	Түсэбөөр хараалагдаһан болзор	Хэшээлэй сэдэб	Үгтэһэн саг
1	1 п.	Бурад уран зохёолой хүгжэлтын шатанууд Буряад уран зохёолой хүгжэлтын шатанууд	1
2		XX зуун жэлэй 1-дэхи хахатай буряад уран зохёол Б. Барадинай уран найханай юртэмсэ. “Ехэ удаган абжаа” – түүхэтэ трагеди	1
3		Б. Бардин. Ехэ удаган абжаа. Хүн ба тэрэнэй үе саг	1
4		XX зуун жэлэй 1-дэхи хахатай түрэл буряад уран шүүлэг Б. Базаронхой ба Ц. Цымпилоной уран найханай юртэмсэ. Улаалзай. Буряад басаган	1
5		XX зуун жэлэй 2-дохи хахатай түрэл буряад үргэлжэлһэн зохёол XX зуун жэлэй 2-дохи хахатай түрэл буряад үргэлжэлһэн зохёол	1
6		Ч. Цыдендамбаевай уран найханай юртэмсэ. Буряад басаган	1
7		“Буряад басаган” гэһэн туужын гол удха. Гэрэлтэ Норбо хоёр	1

8		Туужын гол геройнууд. Жаргалма Хулгана хүгшэн хоёрой дүрэнүүд	1
9		Х/х. “Буряад басаган” туужа соо эхэнэрэй хуби заяан	1
10		Д. Батожабайн уран найханай юртэмсэ. “Төөригдэһэн хуби заяан”	1
11		Төөригдэһэн хуби заяан. Гэмтэн баригдаба. Ой соо	1
12		“Далай ламын шагнал” гэхэн бүлэгэй удха	1
13		Зохёолой удха, байгуулга, гол образууд	1
14		Сюжедэй һонирхолтой ушарнууд	1
15		Трилоги дотор түүхэтэ ушарнууд	1
16		Жаргалаа бэдэрһэн Аламжа	1
17		Д. Батожабайн “Төөригдэһэн хуби заяан” романай удха шанар болон үүргэ	1
18		Х/х. Жаргал гээшэ юун гээшэб?	1
19		Х/х. Д. Батожабайн “Төөригдэһэн хуби заяан” гэхэн зохёолоор бэшэмэл хүдэлмэри	1
20		Д. Батожабайн “Дойбод сохилго” комедиин уран найханай юртэмсэ	1
21		Дойбод сохилго. Эрдэм шэнжэлхэ- үсөөн зоной табисуур	1
22		Ц.-Ж. Жимбиевэй уран уран найханай юртэмсэ. Гал могой жэл	1
23		Романай удха, онсо байгуулга	1
24		Романай гол бодол, композици	1
25		Батажаб – дайнай үеын эдиршүүлэй эрхим нэгэн	1
26		Х/х. Ц.-Ж. Жимбиевэй “Гал могой жэл” гэхэн зохёолоор бэшэмэл хүдэлмэри	1
27		С. Цырендоржиевэй уран найханай юртэмсэ. Үүрэй солбоной гоё гээшэнь	1
28		Туужын онсо шэнжэнүүд, проблематика	1
29		Агваан хүбүүхэнэй дүрэ	1
30		А. Ангархаевай уран найханай юртэмсэ. Мүнхэ ногоон хасуури	1

31		“Мүнхэ ногоон хасуури” гэхэн романай уран хайханай юртэмсэ	1
32		“Мүнхэ ногоон хасуури” гэхэн романай гол дүрэнүүд	1
33	2 п.	“Мүнхэ ногоон хасуури”. Уг тухай бодолнууд	1
34		Түби дэлхэй дээрэ мүнхэ юумэн гэжэ бии юм гү?	1
35		Х/х. “Мүнхэ ногоон хасуури” гэхэн зохёолоор бэшэмэл хүдэлмэри	1
36		Б. Ябжанов. Нулимса	1
37		Хөөрөөнэй гол удха	1
38		Кгу. Б. Ябжанов. Бар хүсэтэнэй хурим	1
39		Кгу. Б. Ябжановой зохёолнууд соо хүн ба байгаали хоёрой холбоо	1
40		ХХ зуун жэлэй 2-дохи хахадай түрэл буряад уран шүлэг Ц. Дондогой. Эхэ тухай хоёрдохи поэмэ	1
41		Эхэ тухай хоёрдохи поэмэ. Эжынгээ аша яажа харюулхаб?	1
42		Л. Тапхаев. Дүрбэн сэсэг	1
43		Дүрбэн сэсэг. Шүлэгэй уран хайханай юртэмсэ	1
44		Х/х. Л. Тапхаевай ба Базаронхой шүлэгүүдые сасуулга	1
45		Кгу. Л. Тапхаев. Угай түүхэ	1
46		Мүнөө үеын түрэл буряад уран зохёол Мүнөө үеын түрэл буряад уран зохёолой онсо шэнжэ	1
47		Д. Эрдынеевэй намтар, зохёохы зам. Үйлын үри	1
48		“Үйлын үри” романай уран хайханай юртэмсэ	1
49		Үйлын үрийн хойшолон	1
50		“Буряад сэдхэлтэй” ябалга. Буян, нүгэлэй хойшолон	1

51		Кгу. Д. Доржиева. Газарай хүйһэн	1
52		А. Г. Лыгденовэй уран найханай юртэмсэ. Морин хуур	1
53		Кгу. А. Г. Лыгденов. Үншэн	1
54		Ч. Ц. Гуруев. Туһалха хэрэгтэй	1
55		Д. Дылгыров. Сэдьхэлэй гуниг	1
56		Буряад зүжэглэмэл зохёол, тэрэнэй хүгжэлтэ М. Ж. Батоинай уран найханай юртэмсэ. Таршаа Намжалай түүхэ	1
57		Пьесын уран аргууд	1
58		М. Ж. Батоин. Юртэмсын гурбан сэсэшүүл	1
59		Б.-М. Пурбуев. Эрхэхэ наран-1	1
60		Эрхэхэ наран -2. Зохёолой гол нюурнууд	1
61		Буряад комедиографиин хүгжэлтэ	1
62		Мүнөө үесн буряад уран шүлэг Г. Раднаева. Түрэлгын зоболон	1
63		Шүлэглэлэй гүн удха. Эхэнэр хүнэй сэдьхэлэй бодолнууд	1
64		Х/х. Шүлэгэй анализ	1
65		А. Ангархаев. Би шулуунби	1
66		Кгу. Р. Чойнам. Ая минии Буряад	1
67		Б.Дугаров “Түрэлхидэйм хэлэн, хүлисөөрэй”. Г. Базаржапова-Дашеева “Үеһөө үедэ залган”	1
68		Х/х. Уран шүлэгэй долгин дээрэ. М. Чойбонов “Минии нүхэд-амиды бурхад”	1

НУРАЛСАЛАЙ МЕТОДИЧЕСКА ХАНГАЛГА

Л. Ц. Халхарова, Ц. Б. Бадмацыренова. «Түрэл буряад уран зохёол» . 10-дахи класста үзэхэ нуралсалай ном. Улаан-Үдэ, «Бэлиг». 2020.

Л.Ц. Халхарова, Ц. Б. Бадмацыренова. «Түрэл буряад уран зохёол» . 10-дахи класста үзэхэ хрестомати. Улаан-Үдэ, «Бэлиг». 2020.

Л.Ц. Халхарова, Ц. Б. Бадмацыренова. «Түрэл буряад уран зохёол» . Методическа ждурадхалнууд. Улаан-Үдэ, «Бэлиг». 2020.

Б. Д. Цыдыпова, М. Р. Балданова. « Түрэл буряад уран зохёол» . 11-дэхи класста үзэхэ һуралсалай ном. Улаан-Үдэ, «Бэлиг». 2020.

Б. Д. Цыдыпова, М. Р. Балданова. « Түрэл буряад уран зохёол» . 11-дэхи классай хрестомати. Улаан-Үдэ, «Бэлиг». 2020.

Б. Д. Цыдыпова, М. Р. Балданова. « Түрэл буряад уран зохёол» . Методическа ждуралхалнууд. Улаан-Үдэ, «Бэлиг». 2020.

Интернет онол арга:

- <http://www.buryadxelen.org>
- <http://www.nomoihan.org>
- <http://www.infourok.ru>
- <http://www.library.bsu.ru>